

Kolejną wykorzystywaną formą płatności oprócz akredytywy i inkasa dokumentowego jest płatność poprzez weksel. Należy zwrócić uwagę, że strony w ramach wspólnych ustaleń wybierają najbardziej korzystną formę płatności (z założenia odpowiadającą sprzedającym i kupującym). Odmiennym przypadkiem może być sytuacja gdy sprzedający posiada gestię transportową (decyduje o wyborze środka transportu lub formie rozliczenia płatności, która wtedy może być niekorzystna dla kupującego). Proszę znać elementy występujące w wekslu. W zeszycie proszę zrobić notatkę dotyczącą osób występujących na nim i odpowiedzieć na pytanie – która z form płatności inkaso dokumentowe, akredytywa dokumentowa czy weksel jest najkorzystniejsza dla kupującego. Odpowiedz uzasadnij.

11. Jakie są elementy weksla i jego zastosowanie w handlu zagranicznym ?

W handlu zagranicznym weksel, jako dokument finansowy, samodzielnie albo z kompletem dokumentów handlowych, znajduje zastosowanie przy dokonywaniu (lub zabezpieczeniu) płatności między eksporterem i importerem.

Weksel jest papierem wartościowym o ściśle określonej przez prawo formie. Jego wystawienie, forma, rodzaje, przenoszenie praw z weksla czy też terminy płatności uregulowane są w poszczególnych krajach w ich prawie wekslowym. W skali międzynarodowej występuje dość znaczne zunifikowanie przepisów wekslowych, gdyż mamy do czynienia z dwoma głównymi systemami: systemem konwencyjnym (genewskim), opartym na uchwalonych w 1930 r. w Genewie międzynarodowych konwencjach wekslowych, oraz systemem anglosaskim, opartym na brytyjskim *Bills of Exchange Act* z 1882 r. Obowiązujące w Polsce prawo wekslowe zawarte w ustawie z 28 kwietnia 1936 r. oparte jest, podobnie jak w większości krajów europejskich, na konwencji genewskich.

Prawo wekslowe rozróżnia dwa rodzaje weksli – trasowane (wzór 5) i własne (wzór 6).

Weksel trasowany (*bill of exchange*) jest papierem wartościowym, w którym wystawca, zwany trasantem, poleca innej osobie, zwanej trasatem, zapłacić w oznaczonym terminie, określoną sumę pieniężną na rzecz lub na zlecenie wymienionej w wekslu osoby, zwanej remitentem.

W obrotach handlowych **wystawcą weksla trasowanego jest sprzedający /eksporter**, który poleca kupującemu/importerowi lub jego bankowi, jeśli tak się umówiono, zapłatę określonej sumy. Wekسل trasowany zwany jest też tratą (*draft*) lub wekslem ciągnionym i mówi się, że „eksporter ciągnie weksel na importera”.

Weksel własny, zwany też solą weksel lub wekslem prostym (*promissory note*), jest papierem wartościowym, w którym wystawca zobowiązuje się do zapłacenia, w oznaczonym terminie, określonej sumy pieniężnej na rzecz lub na zlecenie wymienionej w wekslu osoby; w tym przypadku wystawcą i zobowiązanym do zapłaty jest ta sama osoba.

W handlu zagranicznym **wystawcą weksla własnego jest zobowiązany do zapłaty za towar lub usługę importer**.

Weksel, jako papier wartościowy, jest dokumentem potwierdzającym zobowiązania osób, które go podpisały, a należność z weksla może zrealizować osoba będąca w jego posiadaniu. Wierzytelności wekslowe mają charakter abstrakcyjny, tzn. są oderwane od przyczyny ich wystawienia. Z chwilą wystawienia, wekسل stanowi samodzielny dokument finansowy i dowód istnienia wierzytelności, z czym związany jest uproszczony i przyspieszony sposób dochodzenia roszczeń wekslowych.

Prawo wekslowe systemu konwencyjnego przewiduje, że aby dany dokument mógł być uznany za wekسل, musi zawierać następujące elementy składowe (wzory 5 i 6):

1. **Nazwę „wekسل”** w samym tekście dokumentu (nie wystarczy umieszczenie tego słowa tylko w nagłówku) w języku, w jakim go wystawiono – według systemu anglosaskiego nazwa „wekسل” nie jest wymagana.
2. **Bezwarunkowe** (a więc nieuwarunkowane żadnymi zastrzeżeniami) **polecenie** (w wekslu trasowanym) lub **bezwarunkowe przyrzeczenie** (w wekslu własnym) zapłacenia oznaczonej **sumy pieniężnej**.
3. **Termin płatności** weksla (tylko jeden termin, niemożliwe jest bowiem ustalenie ratalnej zapłaty sumy wekslowej, jednak system anglosaski dopuszcza taką możliwość).

4. **Miejsce płatności.**

5. **Nazwisko osoby/nazwa firmy**, na której rzecz, lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana; weksel trasowany może być wystawiony na własne zlecenie wystawcy – system anglosaski dopuszcza wystawienie weksla na okaziciela, tzn. wskazanie jako remitenta okaziciela.

6. **Datę i miejsce wystawienia weksla** – w systemie anglosaskim nie jest to konieczne.

7. **Podpis wystawcy weksla.**

8. **W wekslu trasowanym nazwisko osoby/nazwa firmy, która ma zapłacić (trasata).**

Brak choćby jednego ze wskazanych elementów powoduje, że dany dokument nie może być uznany za weksel.

W praktyce w obrocie gospodarczym weksle wystawia się na gotowych blankietach, które należy odpowiednio wypełnić pismem ręcznym lub maszynowym. Można je nabyć w bankach i urzędach skarbowych, a ich cena, w obrocie krajowym, uzależniona jest od wartości zobowiązania wekslowego. Z wystawieniem weksla wiąże się bowiem ponoszenie opłaty skarbowej, choć jej uiszczenie nie stanowi warunku ważności weksla, ale np. uniemożliwia przedstawienie weksla do dyskonta w banku. Natomiast weksle wystawiane i akceptowane w związku z obrotem z zagranicą zwolnione są z opłaty skarbowej.

Bezwarunkowe polecenie zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej w wekslu trasowanym może być wyrażone następującymi słowami: „zapłacicie, zapłaci Pan, zapłacicie Państwo itp. za ten weksel” (*Pay against this bill of exchange*). Natomiast bezwarunkowe przyrzeczenie zapłaty w wekslu własnym można wyrazić następująco: „zapłacę, zapłacimy za ten weksel” (*We promise to pay against this promissory note*).

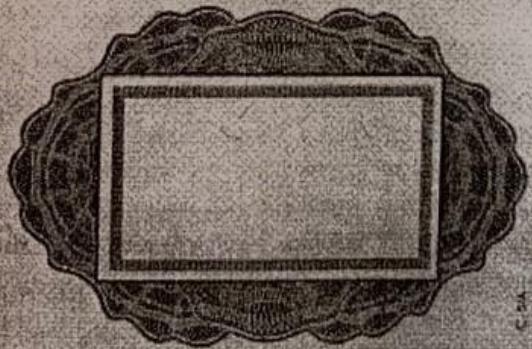
Określenie na wekslu sumy pieniężnej obejmuje określenie kwoty i podanie waluty. Określenie na wekslu tylko kwoty, bez wskazania waluty, czyni weksel nieważnym. Suma pieniężna musi być wyrażona w walucie obiegowej.

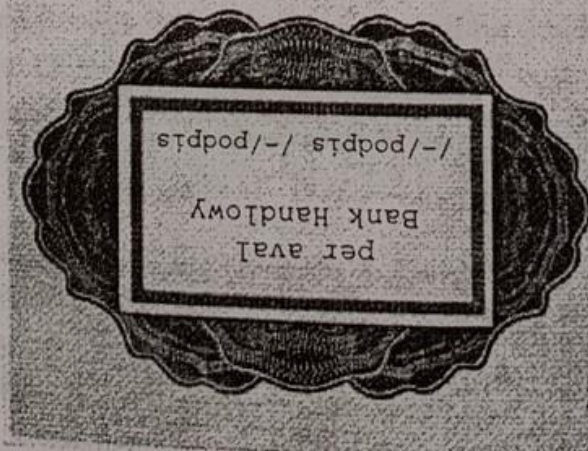
Terminy płatności mogą być w wekslu określone w jeden z następujących, prawem przewidzianych sposobów:

1. Płatny za okazaniem (*at sight*) tzw. weksel „a vista”, płatny na żądanie.
2. Płatny w pewien czas po okazaniu, np. 10 dni po okazaniu (*at 10 days after sight*).
3. Płatny w pewien czas po dacie, np. 3 tygodnie po dacie, tzn. po dacie wystawienia (*at 3 weeks after date*).
4. Płatny w oznaczonym dniu, np. 11 lipca 2002 r.

Inne określenie terminu płatności lub kilku terminów powoduje nieważność weksla.

⑥ Warszawa
 No
 ③ At sight
 10th October 1995
 For
 23,400,- USD
 ①
 To the order of
 ourselves
 pay against this Bill of Exchange
 the sum of
 twentythree thousand four hundred US Dollars only
 Drawn
 Documentary Credit No 2676
 To Swiss Bank Corporation
 Basle
 Paged Warszawa
 /podpis/
 /podpis/
 ⑤ ④ ⑧ ⑦

No 23/80

Gdańsk

the

5th May 1981

5th November 1980

1980

For

USD 1 000,00

On the 5th May 1981 we promise to pay against this Promissory Note to the order of SULZER A.G. Zürich the amount of US Dollars one thousand only

Payable at

Chase Manhattan Bank N.K.,
New York, U.S.A.

CMIE "Centromor"

/- /podpis /- /podpis

1

2

6

3

6

7

5

4

Na wekslu figurują podpisy uczestników stosunku wekslowego, których rola jest różna. Scharakteryzujemy zatem osoby występujące w wekslu.

Wystawca weksła to osoba, która wystawiła weksel. Wystawca weksła własnego jest głównym dłużnikiem wekslowym, odpowiada za jego zapłatę. W wekslu trasowanym, wystawca może być również remitentem weksła, jeśli weksel został wystawiony na własne zlecenie trasanta (*to the order of ourselves* – wzór 5)

Trasat występuje w wekslu trasowanym i jest osobą, która ma zapłacić wymienioną w wekslu sumę. Jednak trasat jest zobowiązany do zapłaty i staje się głównym dłużnikiem wekslowym dopiero po przyjęciu, czyli akceptacji weksła trasowanego na niego. Do momentu przyjęcia przez siebie weksła nie odpowiada wekslowo.

Akceptant to nazwa trasata z chwilą przyjęcia przez niego, czyli zaakceptowania, weksła. Akcept pisze się na wekslu, np. „przyjmuję” (*accepted*) i podpisuje. Sam podpis na przedniej stronie weksła oznacza przyjęcie. Tratę po zaakceptowaniu określa się często mianem akceptu. Jeśli akceptantem weksła trasowanego jest bank, wówczas mówimy o wekslach/**akceptach bankowych**, jeśli zaś kupujący/importer – mówimy o wekslach/**akceptach kupieckich**.

Remitent to osoba, na której rzecz lub na której zlecenie ma być dokonana zapłata weksła. Jest on pierwszym wierzycielem wekslowym. W systemie konwencyjnym weksel nie może być wystawiony na okaziciela. Remitentem może być zarówno wystawca weksła trasowanego, jak i osoba trzecia (w praktyce handlu zagranicznego jest nim eksporter). Remitent może czekać do terminu płatności weksła i wtedy przedstawić go do zapłaty lub przed terminem płatności przenieść go na inną osobę. Przeniesienia weksła z klauzulą „na zlecenie” dokonuje się przez indos. Remitent staje się w ten sposób indosantem, a ten, na którego przeniesiono prawa z weksła, indosatariuszem.

Indosant to osoba, która przenosi weksel przez indos. Pierwszym indosantem jest remitent. Na ogół indos sporządza się na odwrotnej stronie weksła, równoległe do jego krótszego boku. Przeniesienie praw wekslowych może być dokonane w formie indosu pełnego (imiennego) i indosu in blanco.

Indos pełny (imienny) zawiera zapis „ustępuję na zlecenie... wymienione nazwisko/nazwa indosatariusza” (*pay to the order of ..*) i podpis indosanta (wraz z nazwą lub adresem).

Przykład:

Pay of the order of

Cedex Co.

H. Nielsen and Son Ltd.

(-) podpis

Indos in blanco nie wymienia osoby indosatariusza. Sam podpis na odwrotnej stronie weksła, identyfikujący indosanta, oznacza indos. Indos in blanco jest równoznaczny z indosem na okaziciela.

Indosy umieszczane na wekslu, wykorzystywanym w transakcjach handlu zagranicznego, mają najczęściej charakter bądź **indosu własnościowego** (w tym wypadku weksel przechodzi na własność indosatariusza z chwilą wręczenia mu weksła wraz z indosem), bądź **indosu pełnomocniczego/inkasowego** (indos taki upoważnia jedynie do wykonywania określonych czynności, np. zainkasowania należności przez bank w terminie płatności).

Indosant odpowiada za przyjęcie i zapłatę weksła trasowanego, a w przypadku weksła własnego – za zapłatę. Jest odpowiedzialny tylko wobec późniejszych posiadaczy weksła. Może jednak uwolnić się od odpowiedzialności przez zamieszczenie klauzuli „bez regresu”, „bez obliga” (*without recourse*). Nie odpowiada wtedy wobec następnych indosatariuszy. Indosowany weksel należy przekazać indosatariuszowi.

Indosatariusz jako osoba, która nabywa prawa z weksła, może go dalej indosować, stając się drugim z kolei indosantem itd. W ten sposób weksel może przechodzić „z rąk do rąk”.

Poręczyciel/awalista to osoba, która poręczyła za zapłatę całości lub części sumy wekslowej. Choć poręczycielem może być osoba fizyczna lub prawna, podmiot gospodarczy czy bank, to w praktyce handlu zagranicznego awalistą prawie zawsze jest bank. Weksel, na którym umieszczono awal pierwszorzędного banku, stanowi pewniejsze zabezpieczenie należności wekslowej, odpowiedzialność awalisty jest bowiem taka sama, jak tego, za kogo poręczył. Awal banku ma szczególne znaczenie w tych przypadkach, gdy wystawcą weksła własnego lub trasatem weksła ciągniętego jest importer.

Domicyliat to osoba trzecia, u której ma nastąpić zapłata weksła. Oznaczenie domicyliata dokonywane jest zwykle za pomocą następującej formuły: „płatny w ...” (*payable at...*) – por. wzór 6. Weksle domicylowane należy przedstawić do zapłaty domicyliatowi. Weksle z domicylem są dość często stosowane, gdy głównym dłużnikiem wekslowym jest firma/importer, a domicyliatem jest zwykle bank prowadzący rachunek dłużnika.

Ze względu na spełniane przez weksel funkcje, z czym wiążą się jego zalety, takie jak gwarancja uzyskania wierzytelności bądź jej szybkiej windykacji, łatwość przenoszenia „z rąk do rąk” i zwalniania z zobowiązań oraz łatwość zamiany na gotówkę w drodze dyskonta w banku – weksel jest dogodnym środkiem płatniczym. W rozliczeniach handlu zagranicznego najczęściej występuje w dokumentowych formach zapłaty (inkaso, akredytywa), gdy trata, wraz z kompletem innych dokumentów reprezentujących towar, stanowi podstawę żądania zapłaty. Jest to tzw. trata dokumentowa (*documentary bill, documentary draft*).